

ירושלים: מקדש, מזבח, משמעות
הרב מואיז נבון

תלמוד בבלי מסכת נדרים דף לט עמוד ב - והא תניא: שבעה דברים נבראו קודם שנברא העולם, אלו הן: תורה, ותשובה, גן עדן, וגיהנם, כסא הכבוד, ובית המקדש, ושמו של משיח;

רמב"ם הלכות בית הבחירה פרק ו - מקריבין הקרבנות כולן אף על פי שאין שם בית בנוי בבלי מסכת מגילה דף י עמוד א - שמקריבין אף על פי שאין בית

ר' צחי הרשקוביץ - לרמב"ם: בית = מזבח / בית בנוי = מקדש ומזבח

רמב"ם הלכות בית הבחירה פרק ב הלכה ב

ומסורת ביד הכל שהמקום שבנה בו דוד ושלמה המזבח בגורן אַרְנָנָה הוא המקום שבנה בו אברהם המזבח ועקד עליו יצחק, והוא המקום שבנה בו נח כשיצא מן התיבה, והוא המזבח שהקריב עליו קין והבל, ובו הקריב אדם הראשון קרבן כשנברא ומשם נברא, אמרו חכמים אדם ממקום כפרתו נברא.

~ דוד ~

הר המוריה [ר' ברנזקי, 1817-1891, גרונדו] **הלכות בית הבחירה ב:ב** - דוד ושלמה וכו'. לא שבנו שניהם ביחד רק דוד בנה עליה במה להקריב בשעתה ושלמה בנה עליה בנין עולמים. ופשוט.

דברי הימים א פרק כא - ... (ב) ויאמר דָּוִד אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְאֱלֹהֵי הָעָם לְכוּ סִפְרוּ אֶת־יִשְׂרָאֵל מִבְּאֵר שֶׁבַע וְעַד־דָּוָן וְהִבִּיאוּ אֵלַי וְאָדָעָה אֶת־מִסְפָּרָם: (ג) ויאמר יואב יוסף יקֹנֵן עֲלֵעֲמוֹ כְּהֵם מֵאֵה פְעָמִים הֲלֹא אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ כָּלֵם לֹאֲדֹנָי לַעֲבָדִים לְמַה יִּבְקֹשׁ זֹאת אֲדֹנָי לְמַה יִּהְיֶה לְאִשְׁמָה לְיִשְׂרָאֵל: (ד) ודָּבָר הַמֶּלֶךְ חֹזֵק עַל־יֹאבֵב וַיֵּצֵא יֹאבֵב וַיִּתְּהַלֵּךְ בְּכָל־יִשְׂרָאֵל וַיִּבְאֵר יְרוּשָׁלַם: ... (ו) וַיֵּרַע בְּעֵינֵי הָאֱלֹהִים עַל־הַדָּבָר הַזֶּה וַיִּשְׁרָאֵל: פ (ח) ויאמר דָּוִד אֱלֹהֵי־הָאֱלֹהִים חֲטָאתִי מֵאֵד אֲשֶׁר עָשִׂיתִי אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה וְעַתָּה הִעֲבֵר־נָא אֶת־עֵוֹן עֲבָדֶיךָ כִּי נִסְפַלְתִּי מֵאֵד: פ ... ס (יח) וַיִּמְלֹךְ יִקְוֹן אָמֵר אֲלֵיךְ לֵאמֹר לְדָוִד כִּי יֵעֲלֶה דָוִד לְהַקִּים מִזְבֵּחַ לַיִּקְוֹן בְּגֵרֹן אֲרִנֹן הַיְבֵסִי: ... (כו) וַיִּבְנוּ שֵׁם דָּוִד מִזְבֵּחַ לַיִּקְוֹן וַיַּעַל עֹלֹת וַיִּשְׁלְמִים וַיִּקְרָא אֶל־יִקְוֹן וַיַּעֲנֵהוּ בְּאֵשׁ מִרְחֵשְׁמִים עַל מִזְבֵּחַ הָעֹלָה: פ ...

דברי הימים א פרק כב - (א) ויאמר דָּוִד זֶה הוּא בֵּית יִקְוֹן הָאֱלֹהִים וְזֶה־מִזְבֵּחַ לְעֹלָה לְיִשְׂרָאֵל: ס ... פ (ה) ויאמר דָּוִד שְׁלֹמֹה בְּנִי נַעַר וְרָךְ וְהַפִּיז לְבָנוֹת לַיִּקְוֹן לְהַגְדִּיל לְמַעְלָה לְשֵׁם וּלְתַפְאֶרֶת לְכָל־הָאֲרָצוֹת אֲכִינָה נָא לוֹ וַיִּבְנוּ דָּוִד לְרֵב לְפָנָי מוֹתוֹ: (ו) וַיִּקְרָא לְשְׁלֹמֹה בְּנוֹ וַיִּצְוֵהוּ לְבָנוֹת בֵּית לַיִּקְוֹן אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: ס (ז) ויאמר דָּוִד לְשְׁלֹמֹה <בנו> בְּנִי אֲנִי יָהִי עִם־לִבְבִי לְבָנוֹת בֵּית לְשֵׁם יִקְוֹן אֱלֹהֵי: (ח) וַיְהִי עָלַי דְּבַר־יִקְוֹן לֵאמֹר דָּם לְרֵב שְׁפָכְתָּ וּמִלְחָמוֹת גְּדֹלוֹת עָשִׂיתָ לְאִתְּבָנָה בֵּית לְשָׁמִי כִּי דָמִים רַבִּים שְׁפָכְתָּ אַרְצָה לְפָנָי: (ט) הִנֵּה־בֹן נוֹלָד לְךָ הוּא יְהִיֶּה אִישׁ מְנוּחָה וְהִנְחוּתִי לוֹ מִכְּלֹאוֹי־בֵּיתִי מִסָּבִיב כִּי שְׁלֹמֹה יְהִיֶּה שְׁמוֹ וְשָׁלוֹם וְשָׁקֵט אֶתּוֹ עַל־יִשְׂרָאֵל בְּיָמָיו: ...

~ שלמה ~

מלכים א פרק ח - (יב) אָז אָמַר שְׁלֹמֹה יִקְוֹן אָמֵר לְשִׁפְן בְּעֶרְפֶּל: (יג) בָּנָה בְּנִיתִי בֵּית זָבַל לְךָ מְכוּן לְשִׁבְתְּךָ עוֹלָמִים: (יד) וַיִּשֶׁב הַמֶּלֶךְ אֶת־פָּנָיו וַיִּבְרַךְ אֶת כָּל־קְהַל יִשְׂרָאֵל וְכָל־קְהַל יִשְׂרָאֵל עִמָּד: (טו) וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ יִקְוֹן אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר דָּבָר בְּפִיו אֵת דָּוִד אָבִי וַיִּבְנֶהוּ מִלֵּא לֵאמֹר: ... (כ) וַיִּקֶּם יִקְוֹן אֶת־דָּבָרוֹ אֲשֶׁר דָּבָר וַאֲקָם תַּחַת דָּוִד אָבִי וַאֲשֶׁב עַל־כִּסֵּא יִשְׂרָאֵל כְּאֲשֶׁר דָּבָר יִקְוֹן וְאָבְנָה הַפִּיז לְשֵׁם יִקְוֹן אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: (כא) וַאֲשֶׁם שֵׁם מְקוֹם לְאֵרוֹן אֲשֶׁר־שָׁם בְּרִית יִקְוֹן אֲשֶׁר כָּרַת עִם־אֲבֹתֵינוּ בְּהוֹצִיאֵנוּ אֶתֶּם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם: ס (כב) וַיַּעֲמֵד שְׁלֹמֹה לְפָנָי מִזְבֵּחַ יִקְוֹן נֶגֶד כָּל־קְהַל יִשְׂרָאֵל וַיִּפְרֹשׁ בְּפִיו הַשָּׁמַיִם: ... (כח) וַפְּנִית אֶל־תַּפְּלַת עֲבָדֶיךָ וְאֶל־תַּחְנוּתוֹ יִקְוֹן אֱלֹהֵי לְשִׁמְעַת אֱלֹהֵינוּ וְאֶל־הַתְּפִלָּה אֲשֶׁר עֲבָדֶיךָ מֵתַפְּלֵל לְפָנֶיךָ הַיּוֹם: (כט) לְהִיּוֹת עֵינֶיךָ כַּתְּחוּת אֱלֹהֵי־בֵּית הַזֶּה לְלִלָה וַיּוֹם אֱלֹהֵי־מְקוֹם אֲשֶׁר אָמַרְתָּ יְהִיֶּה שְׁמִי שֵׁם לְשִׁמְעַת אֱלֹהֵי־תַפְּלָה אֲשֶׁר יִתְפַּלֵּל עֲבָדֶיךָ אֱלֹהֵי־מְקוֹם הַזֶּה: (ל) וְשִׁמְעַת אֶל־תַּחְנוּת עֲבָדֶיךָ וְעָמַד יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִתְפַּלְלוּ אֶל־הַמְּקוֹם הַזֶּה וְאַתָּה תִּשְׁמַע אֶל־מְקוֹם שְׁבִתְךָ אֱלֹהֵי־שָׁמַיִם וְשִׁמְעַת וְסִלַּחְתָּ: (לא) אֵת אֲשֶׁר יַחְטָא אִישׁ לְרֵעֵהוּ ...

~ אברהם ~

בראשית פרק כב - (א) וַיְהִי אַחֵר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת־אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הֲגֵנִי: (ב) וַיֹּאמֶר קַח־נָא אֶת־בְּנֶךָ אֶת־יִחִידְךָ אֲשֶׁר־אַהֲבָת אֶת־יִצְחָק וְלֶךְ־לְךָ אֶל־אֶרֶץ הַמִּרְיָה וְהַעֲלֵהוּ שָׁם לְעֹלָה עַל אֶחָד הַהָרִים אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹהֵי־מְקוֹם אֲשֶׁר אָמַרְתָּ לְךָ אֱמַרְתָּ לְךָ הָאֱלֹהִים וַיִּבְנוּ שֵׁם אַבְרָהָם אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וַיַּעֲרֹךְ אֶת־הָעֵצִים וַיַּעֲקֹד אֶת־יִצְחָק בְּנוֹ וַיִּשֶׂם אֹתוֹ עַל־הַמִּזְבֵּחַ מִמַּעַל לְעֵצִים: (ו) וַיִּשְׁלַח אַבְרָהָם אֶת־יִצְחָק וַיִּקַּח אֶת־הַמַּאֲכָלֹת לְשַׁחַט אֶת־בְּנוֹ: (יא) וַיִּקְרָא אֵלָיו מִלֵּאךְ יִקְוֹן מִרְחֵשְׁמִים וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הֲגֵנִי: (יב) וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי־שְׁלַח לְךָ אֶל־הַנַּעַר וְאֶל־תַּעֲשֵׂה לוֹ מֵאוּמָה כִּי עַתָּה יִדְעָתִי כִּי־יִרָא אֱלֹהִים אֶתָּה וְלֹא חֲשַׁכְתָּ אֶת־בְּנֶךָ אֶת־יִחִידְךָ מִמֶּנִּי: ...

בראשית פרק ח

(יח) וַיֵּצֵא נֹחַ וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וְנָשֵׁי בָנָיו אִתּוֹ: (יט) כָּל הַחַיָּה כָּל הָרֶמֶשׂ וְכָל הָעוֹף כָּל רוֹמֵשׂ עַל הָאָרֶץ לְמִשְׁפַּחְתֵיהֶם יֵצְאוּ מִן הַתֵּבָה: (כ) וַיֵּבֶן נֹחַ מִזְבֵּחַ לַיהוָה וַיִּקְחֵם מִכָּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּמִכָּל הָעוֹף הַטְּהוֹר וַיַּעַל עֲלֵיהֶם בַּמִּזְבֵּחַ: (כא) וַיִּרַח יְהוָה יִקְוֶה אֶת רֵיחַ הַנְּיִיחַת וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵל לִבּוֹ לֹא אֶסְף לְקַלְל עוֹד אֶת הָאָדָמָה בַּעֲבוּר הָאָדָם כִּי יֵצֵר לֵב הָאָדָם רָע מִנְעֻרָיו וְלֹא אֶסְף עוֹד לְהַכּוֹת אֶת כָּל חַי פֶּאֶשֶׁר עֲשִׂיתִי: (כב) עַד כָּל יְמֵי הָאָרֶץ זָרַע וְקָצִיר וְקָר וְחֹם וְחָרֵף וְיוֹם וְלַיְלָה לֹא יִשְׁבְּתוּ:

ריקאנטי בראשית פרשת נח פרק ח פסוק כ

(כ) ויבן נח מזבח ליי' וגומי' [שם כ]. קרבנו של נח גם הוא היה קרבן תודה, כמו שאמרו רז"ל בפרקי רבי אליעזר [פכ"ג] ישב נח ודרש ואמר הקדוש ברוך הוא הצילנו מן מי המבול והוציאני מן המסגר הזה, אני חייב להקריב לו קרבן, מה עשה נח, לקח מן הבהמה הטהורה שנים ומן העופות שנים. מה עשה הקדוש ברוך הוא, פשט ידו ונשבע לנח שלא להעביר מי המבול לעולם, ונתן אות בקשת ברית שבועה לעולם לעד. ...

בראשית פרק ד, א-ו

(א) וְהָאָדָם יָדַע אֶת חַוָּה אִשְׁתּוֹ וַתַּהַר וַתֵּלֶד אֶת קַיִן וַתֹּאמֶר קָנִיתִי אִישׁ אֶת יְהוָה: (ב) וַתִּסְּף לָלֶדֶת אֶת אָחִיו אֶת הָבֶל וַיְהִי הֶבֶל רֹעֵה צֹאן וְקַיִן הָיָה עֹבֵד אֲדָמָה: (ג) וַיְהִי מִקֵּץ יָמִים וַיָּבֵא קַיִן מִפְּרִי הָאָדָמָה מִנְחָה לַיהוָה: (ד) וְהֶבֶל הֵבִיא גַם הוּא מִבְּכֹרוֹת צֹאנוֹ וּמִחֶלְבֵהֶן וַיִּשַׁע יְהוָה אֶל הֶבֶל וְאֶל מִנְחָתוֹ: (ה) וְאֶל קַיִן וְאֶל מִנְחָתוֹ לֹא שָׁעָה וַיִּמַר יְהוָה לְקַיִן מָאד וַיִּפְּלוּ פָּנָיו:

רד"ק בראשית פרשת בראשית פרק ד פסוק ג

ויהי מקץ ימים - מעת שהחל לעבוד את האדמה, לאחר ימים הביאו מנחה לה', ולא זכר כמה ימים, ויש לפרש ימים שנה כמו "ימים תהיה גאולתו" (ויקרא כ"ה ל') כלומי אחר שנה משעבד את האדמה הביא לו ממה שהוציאה לו האדמה מנחה במקום שקבע לו אדם [הראשון] לתפלה ולקרבן וכן בניו עמו, כי מן הדומה הקריב אדם קרבן לה', מפרי האדמה ומן הצאן ומן הבקר, וזה דרך ההודאה לאל. ...

תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף ח עמוד א

ת"ר: יום שנברא בו אדם הראשון, כיון ששקעה עליו חמה, אמר: אוי לי, שבשביל שסרחתי עולם חשוך בעדי ויחזור עולם לתוהו ובוהו, וזו היא מיתה שנקנסה עלי מן השמים, היה יושב [בתענית] ובוכה כל הלילה וחוה בוכה כנגדו, כיון שעלה עמוד השחר, אמר: מנהגו של עולם הוא, עמד והקריב שור ...

דף על הדף עבודה זרה דף ח עמוד א

כתב בספר משנת חיים להגרח"מ שטיינברג שליט"א (פרי בראשית סי' יא): ... אך הרמב"ם כתב בהלי ביהבי"ח (פ"ב ה"ב): ומסורת ביד הכל ... כו', ובו הקריב אדם הראשון כשנברא קרבן, ... ע"כ. ומה שכתב "כשנברא" ביאר הגרי"ז דכוונתו בזה שאדם הראשון הקריב את קרבנו בו ביום שנברא. ונמצא דאינו כדברי הגמ' שהקריב הקרבן רק למחרת היום שנברא. וביאר הגרי"ז בהא דהקריב קרבן בו ביום שנברא, ע"פ מש"כ באבות פ"א מ"ב על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים. ופרש"י ועל העבודה, של בית המקדש כו'. והיינו הקרבת קרבנות. והואיל ובלי עבודת הקרבנות אין קיום לעולם, משו"ה הקריב אדם הראשון את קרבנו במקום המקדש בו ביום שנברא - כדי שיהיה קיום לעולם. [הובא בשי לתורה ח"ב עמי ח']. ...

רש"י הירש ויקרא פרק א

קרבן. ... ואין להבין אותו אלא על פי הוראת השורש "קרב". הן פירוש "קרב" כמשמעו: להתקרב, להגיע לידי יחסים הדוקים עם פלוני. אמור מעתה: התכלית והתוצאה של ההקרבה היא השגה חיובית של קיום נעלה יותר; ... תכלית הקרבן היא קירבת אלהים. ...

רמב"ם הלכות בית הבחירה פרק ב הלכה ב

...בו הקריב אדם הראשון קרבן כשנברא ומשם נברא, אמרו חכמים אדם ממקום כפרתו נברא.

לשנה הבאה בירושלים הבנויה!